

დიდი მწუხარების დიდი ნაყოფი

(პირველად გამოქვეყნდა გაზეთ „ისარში“, 1907 წელს, N202)

დავმარხეთ დიდი ილია.

მის სათაყვანო კუბოს გარშემო შემოკრბენ საუკეთესო წარმომადგენელი მთელის საქართველოსა, შავი ზღვიდან დაწყებული დაღესტნის მთებამდე და კავკასიონის ქედიდან მოკიდებული ოსმალეთის საზღვრამდე. საქართველომ შავს მიაბარა თავისი უკვდავი შვილი ისეთი ღრმა და გულწრფელი საყოველთაო მგლოვიაობით, ისეთის ცრემლის ნაკადულებით და ისე დიდებულად, როგორც უგლოვია და დაუმარხია თავისი დამოუკიდებლობის და ძლიერების დროს სახელოვანი და დიდნი მეფენი: დავით აღმაშენებელი და თამარ მეფე. ამ გულშემზარავმა უბედურებამ ერთი მეტად სანუგეშო მოვლენს ცხად ჰყო: სრული ერთობა საქართველოსი, ყოველი მისი კუთხისა, ყოველი ქალაქისა, ყოველი დაბისა და სოფლისა, ყოველი წოდებისა,- ის ერთობა, რომელიც აძლევდა ჩვენს ქვეყანას წარსულში დიდს ძალასა, და შემდეგშიც ფეხზე დააყენებს მას და ძალ-ღონით აღავსებს.

ხოლო ეს სასიქადულო ერთობა , ეს ზღვა გრძნობა ჩვენ უნდა დავაგვირგვინოთ იმისთანა დიდი საქმით, რომელიც შეეფერება ჩვენს მიცვალებულის უკვდავ მგოსანსა და დიდ მამულიშვილსა.

მაგრამ დიდს საქმეს დიდი სახსარი, დიდი თანხა ესაჭიროება, ამას მოვახერხებთ კი ამ გაჭირვების დროსა? სრული იმედია ამისი. ჭიათურის საბჭომ, თავის სასიქადულოდ, ყოველ წლივ გადასდო ათასი მანეთი ილიას ფონდისთვის. უეჭველია, თუ მეტს არა, ნაკლებს არ გამოიმეტებს ყოველ წლივ თბილისის სათავად-აზნაურო ბანკი, დაარსებული და მართული ილიას მიერ მრავალი წლის განმავლობაში. ქუთაისის სათავად აზნაურო ბანკიც, რა საკვირველია, მონაწილეობას მიიღებს ამ საქვეყნო საქმეში. აგრეთვე სხვა ბანკები და დაწესებულებანი. მთელი საქართველოს ერი, ყოველი მისი წოდება, შემღებისა დაგვარად, არ დაიშურებს ყოველ წლივ იხადოს ფულიილიას ფონდის გასამდიერებლად. ეჭვს გარეშეა აგრეთვე, რომ დიდს მონაწილეობას მიიღებენ და უხვს ყოველ წლიურს შეწირულობას გაიღებენ ჩვენნი მდიდარნი და მილიონერნი, რომელნიც გულწრფელი პატივისცემით და სიყვარულით იყვნენ განმსჭვალულნი ილიასადმი.

რა საქვეყნო საქმეებს უნდა მოვახმაროთ ეს ფული, ეს ფონდი?

უპირველესად ყოვლისა, როგორც წინა წერილში მოვიხსენიეთ, ჩვენ უნდა გამოვსცეთ ჩინებულად ქმნილებანი განსვენებულის ილიასი, დასურათებულნი საუკეთესო ევროპის მხატვრების მიერ, დავადოთ სულ მცირე ფასი და მოვფინოთ მთელს ჩვენს ქვეყანაში. ამასთან ყოველი თხზულება, ცალკე გამოცემული, უნა შემკული იყოს ავტორის პორტრეტით.

დაახლოებითი გაცნობა და შესწავლა დიდი ილიას ქმნილებებისა, რომელსაც ეხლა ძლიერ ნაკლებად იცნობენ თვით ჩვენი ინტელიგენტნი და ლიტერატორნი, აღამაღლებს მთელ ჩვენს ერს ერთ, აზრით და მისწრაფებით... ამას უნდა ზედ მოჰყვეს ვრცელი აღწერა ავტორის ცხოვრებისა და მოქმედებისა, დაფასება მისი იშვიათი ნიჭისა, მიმართულებისა, იდეალებისა. ეს პირველი...

მეორედ, ილიას სახელზე უნდა გავხსნათ თითო სამაგალითო ქართული სკოლა მაინც: კახეთში, ქართლში, სამეცხეთოში, იმერეთში, რაჭაში, გურიაში, სამეგრელოში, სვანეთში, ფშავ-ხევსურეთში. ყველა ამ სკოლასთან უნდა დაარსებულ იქმნას უფასო სამკითხველო და ეწოდოს: ილიას სამკითხველო.

მესამედ, დავაარსოთ მაღალ სასწავლებელში სტიპენდიები უნიჭიერეს და ხელ-მოკლე სტუდენტთათვის, რომელნიც უნდა იყვნენ შვილნი საქართველოს ყოვლის კუთხისა...

მეოთხედ, ილიას ქმნილებათა გამოცემის შემდეგ იმ გვარადვე უნდა გამოვსცეთ თხზულებანი აკაკისა, ვაჟა-ფშაველასი და სხვა ჩვენი საუკეთესო მწერლებისა და მოვფინოთ კიდითი-კიდეთ.

მეხუთედ, შემწეობა აღმოვუჩინოთ უნიჭიერეს ქართველს მწერლებს გაჭირვების დროსა.

მეექვსედ, წესად დავდოთ: ყოველ წლივ თბილისში ჩამოვიდნენ ხოლმე წარმომადგენელნი საქართველოს ყოველი კუთხისა 30 აგვისტოსათვის, როცა მოკლულ იქნა ილია. გადაიხადნონ საერთოდ წლის პანაშვიდი ილიას სულის მოსახსენიებლად სიონის ტაძარში, მერმე პროცესიით ავიდნენ მამა დავითში, თაყვანი სცენ ილიას საფლავს და ბოლოს გამართონ სხდომა, რომელზედაც ბჭობა უნდა იქონიონ საქართველოს ჭირვარამზე, და ამ კრებას დავარქვათ: „ილიას საბჭო“.

მეშვიდეთ, ძეგლი აუგოთ ილიას შუაგულს თბილისში...

ვინ უნდა იკისროს ამ დიდი და რთული საქმის გაძღოლა? ახალი საზოგადოება დავაარსოთ, თუ „წერა - კითხვის საზოგადოების“ წესდება რადიკალურად შევსცვალოთ, მივსცეთ მას ფართო მნიშვნელობა, გადავაქციოთ იგი განათლების ძლიერ და დიდ საზოგადოებად, და მას ჩავაბაროთ ამ დიადი საქმის წარმოება? უკანასკნელი უფრო შეეფერება ჩვენის განსვენებულის ხსოვნას, რადგანაც მან დიდი მონაწილეობა მიიღო „წერა- კითხვის საზოგადოების“ დაარსებაში, იყო მისი თავმჯდომარე მრავალის წლის განმავლობაში და თავისი ქონებაც მას დაუტოვა ანდერძით.

ამის გამო, საჭიროა „წერა-კითხვის საზოგადოების“ გამგეობა დაუყონებლივ შეუდგეს ახალის წესდების შედგენის, მოიწვიოს თავად-აზნაურობის, პრესის და სხვა-და-სხვა დაწესებულებების წარმომადგენელნი და მათთან ერთად დაამთავროს ეს საქმე.

შეწირულება კი ილიას ფონდის სასარგებლოდ უნდა ვიწყოთ ახლავე, დაუყოვნებლივ მთელს საქართველოში, ვიწყოთ ყოველს ქალაქში და სოფელში, ყოველს დაწესებულებაში, დავუგზავნოთ „წერა-კითხვის საზოგადოებას“. პირადად მე ვუდგენ გამგეობას ამ წლის ათს თუმანსა.

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

პაოლო იაშვილის სახელობის, საჩხერის მუნიციპალიტეტის სოფელ არგვეთის საჯარო სკოლის მოსწავლემ **ლედი კიპარიძემ**.